

Kap Hope – en fangerbygd

Af Hanne og Birger Sandell

Bygden Kap Hope, der er den ene af de ialt tre fast beboede steder i Scoresbysund kommune, er rent geografisk det samfund, der ligger nærmest de områder i Jameson Land, som er af interesse i forbindelse med en olieudforskning, idet bygden ligger umiddelbart øst for munden af Hurry Fjord, der danner en del af den østlige afgrænsning af Jameson Land.

Da bygden er så godt som fuldstændig afhængig af områdets levende ressourcer og befolkningens fangstområder strækker sig ind i Hurry Fjord og op langs Jameson Lands kyst, vil en fremtidig olieudvinding alene i kraft af Kap Hopes placering, ikke kunne undgå at få vidtrækkende konsekvenser for stedet og dets fremtid.

Det er dog ikke hensigten her at søge at vurdere effekten af eventuelle olieaktiviteters indflydelse på den fremtidige udvikling, men derimod at skildre nogle enkelte træk af bygdens udvikling gennem den sidste halve snes år.

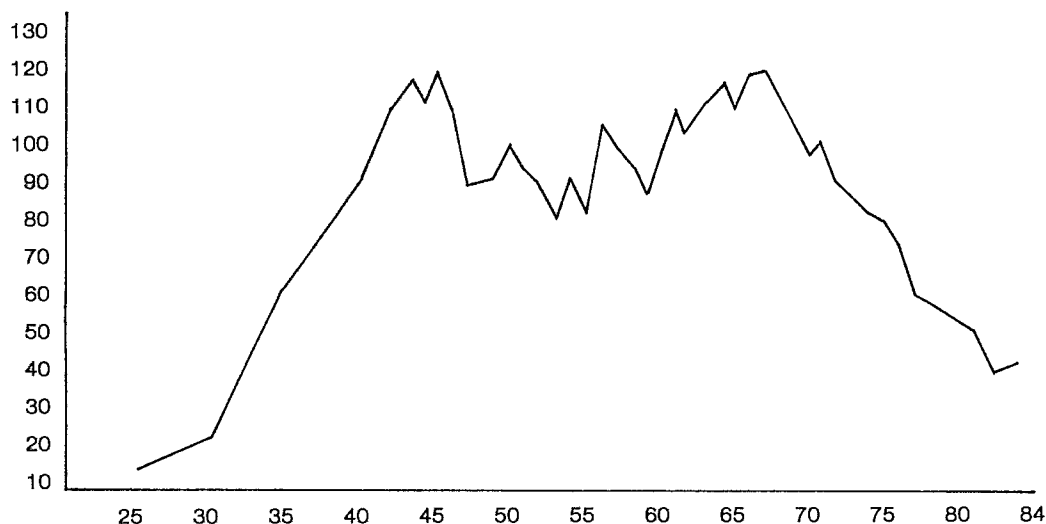
I bygden er der rester af gamle hus-tomter og tykke møddinglag, der viser at stedet har været beboet langt tilbage i

tiden. Området var imidlertid mennesketomt, da Scoresby som den første europæer fandt og navngav fjordkomplekset i 1822.

Det nuværende Kap Hopes historie går ikke længere tilbage end til 1925, da kolonien Scoresbysund blev oprettet og fjordkomplekset dermed genbefolket af indvandrere fra Angmagssalik distrikt.

De folk, der dengang flyttede herop, det drejede sig om ialt 85 personer fordelt på 15 familier, blev bosat på lokaliteter i nærheden af fjordmunden, hvor der tidligere havde været eskimobebyggelser, og hvor man derfor gik ud fra, at fangstforholdene og levevilkårene ville være gode. På fire steder havde man året før koloniseringen opført træhuse til tilflytterne.

Ved det nuværende Scoresbysund by (Ittorqortoorme) var der opført to små huse samt en større bygning, der skulle fungere som lager og butik foruden at være bolig for præsten og kolonibestyreren. Ved Kap Hope (Ittaajimme), Kap Tobin (Unarteq) og Kap Stewart (Ittorritteq) var der ligeledes hvert sted blevet bygget to små huse.

Figur 1. Kurve over befolkningsudviklingen i Kap Hope 1925–1982.

I 1946 blev der yderligere oprettet en boplads med depot inde i fjorden ved Sydkap (Kangerssutuaq), og i 1947 blev der etableret en fast beboelse på Kap Brewster (Kangikajik).

I tidens løb er der sket en ringe indvandring, hovedsagelig af folk fra Angmagssalik, men også af enkelte fra Vestgrønland. Den største fandt sted i årene 1935–36, hvor omtrent 30 personer flyttede op fra Angmagssalik.

I dag er distriktets befolkning, inklusive ca. 30 udsendte, vokset til 505, men antallet af beboede steder er blevet reduceret til tre. Hovedparten af distriktets befolkning lever nu i selve Scoresbysund by (426), hvor kommunens service- og administrationscenter findes (sygehus, værksteder, butik, skole osv.) og hvor mulighederne for at få lønnet arbejde derfor er størst og faciliteterne flest.

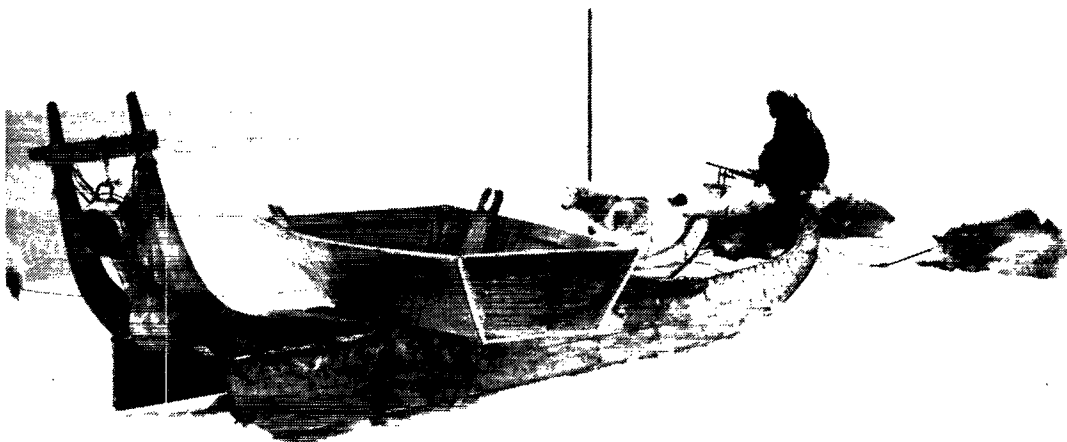
Kap Tobin fungerede i en årrække som tele- og vejrstation bemandet med

udsendt mandskab, men i 1980 blev stationen flyttet til Scoresbysund by, og idag er stedet beboet af 33 personer, hovedsagelig fangerfamilier, som er flyttet ud fra byen og har overtaget de ledige boliger, der i sidste øjeblik blev reddet fra nedbrænding.

Kap Hope har i al den tid stedet har eksisteret udelukkende været et fangersamfund og har som det eneste af distriktets beboelser været eneafhængig af fangst i hele perioden fra 1925 til idag.

Udover disse tre permanent beboede steder, findes der på Blossevillekysten, et stykke syd for fjordmundingen, en overvintringsplads, Stewart Ø (Sulugssugutekajik). Her tilbringer enkelte familier så godt som hvert år vinteren på grund af de gode fangstforhold for især bjørn og narhval.

Desuden er der forskellige steder i distriktet fangsthytter, hvor der er muligheder for at flytte ud og bo i perioder.

Fanger ved iskanten. Foto: Sandell.

Kap Hopes nyere historie går således ikke mere end knap 60 år tilbage, og der lever endnu en mand på stedet, som i sin tid var med ved kolonisationen. I løbet af de 60 år er bygden vokset betydeligt, de to små oprindelige huse er blevet afløst af mange, nyere og større huse, og stedet har fået butik, skole/kirke, et stort forsamlingshus og i slutningen af halvfjerdserne også et elværk. Folketallet er øget fra de tre familiers 15 personer, der i efteråret 1925 slog sig ned på stedet, og er idag på 46. Tallet har været oppe på et antal af over 125 mennesker i en kortere periode lige efter krigen, men har i de senere år været stagnerende.

Udover en stilling som butiksbestyrer og en som kombineret kateket og elværksbestyrer er der, bortset fra en smule løst arbejde ved skole og butik, ikke muligheder for lønnet arbejde på stedet. Hovedparten af befolkningens indtægter og så godt som hele er-

næringen stammer fra fangsten, og de levende ressourcer er bygdens hele livsgrundlag.

I kurven over befolkningsudviklingen i bygden (fig. 1) ses det, at folketallet er faldet drastisk i løbet af de sidste 10–15 år. I 1972 var der 94 mennesker fordelt på 19 husstande, medens folketallet i 1982 var dalet til 42 – 14 husstande. Antallet af individer er således mere end halveret i de sidste ti år, medens husstandenes antal ikke er gået tilbage i samme takt.

Dette fald i befolkningstallet skal ikke tages som udtryk for, at bygden er på vej mod sin opløsning, eller at fangererhvervet er i færd med at uddø, for som vi senere skal se, er antallet af aktive fangere ikke gået ned. Nedgangen i folketallet skyldes en række helt konkrete faktorer:

1. Fire børnerige familier har på grund af tab af forsørger set sig nød-

saget til at flytte til Scoresbysund, hvor der er chancer for at få arbejde, hvilket som omtalt ikke er tilfældet i Kap Hope.

2. Ændringer i skolestrukturen har betydet, at de ældre klassetrin nu går i skole i Scoresbysund. Endvidere har forlængelsen af undervisningspligten og det almene krav om højere uddannelser bevirket, at en del unge er under fortsat skolegang eller anden uddannelse udenfor distriktet.

3. Den største enkeltfaktor er imidlertid det faldende fødselstal. Fra midten af tresserne og ti år frem blev der så godt som ingen børn født i bygden, hvilket skyldes den daværende distriktslæges indsats på det præventive område. Han forsynede alle unge kvinder med spiral.

Som nævnt er antallet af erhvervsaktive mænd ikke gået ned trods faldet i det samlede indbyggerantal. I 1982 var der 14 aktive fangere og det var samme antal som ti år tidligere. Der er en tendens til, at mænd er mere tilbøjelige til at blive i bygden eller vende tilbage til den efter fravær end kvinder. Dette medfører bl.a. at tallet for ugifte mænd er meget højt (45 % af fangerne i aldersgruppen 20–65 år var ugifte i 1972, og ti år senere i 1982 var procenten 47). Siden affolkningen i midten af tresserne tog fart, er det blevet mindre attraktivt at være fangerkone og stedets mænd har haft vanskeligt ved at skaffe sig koner.

En af årsagerne hertil er, at fanger-tilværelsen, der er hård og krævende, nu ikke mere er særlig lukrativ. Men medens fangeren får en vis kompensation for dette i form af en fri og afvekslende tilværelse, så er kvindens del af fanger-

erhvervet væsentlig mere trivielt og rutinepræget med skindberedning, børnepasning og vandhentning, alt sammen under relativt primitive forhold. Ifølge adskillige pigers udsagn, er det dog ikke så meget udsigten til det hårde arbejde, der virker afskrækkende, men snarere det forhold, at de mænd der vælger at blive fangere, som regel er mere traditionelt indstillet end mænd, der vælger de »nye erhverv«. De har derfor ofte et konservativt og stift syn på kønsroller og arbejdsdeling, medens en lønarbejder tit er mere smidig i sin indstilling til rollemønstret i parforhold. Dette skulle nu om stunder være så vanskeligt at indordne sig, at mange piger foretrækker at leve alene, fremfor at indgå i et fast forhold med en fanger.

I de allerseneste år er der dog, på trods af de dårlige sælskindspriser, alligevel sket en stigning i antallet af faste forhold og ægteskaber blandt de unge, der er begyndt at ernære sig ved fangst. Dette skal måske ses på baggrund af, at der har været muligheder for at skaffe en bolig (telestationens forladte huse i Kap Tobin og ledige huse i Kap Hope), således at man har kunnet danne eget hushold og derved undgå at gå ind i det mere traditionelle familiemønster.

Som nævnt er antallet af hushold i bygden ikke gået ned i takt med faldet i indbyggerantal. Husholdsstørrelsen og sammensætningen er til gengæld ændret, idet det lille hushold bestående af en kernefamilie nu er blevet den hyppigste selvstændige enhed mod tidligere, hvor det var den udvidede familie med flere generationer under samme tag, der var den almindeligste husholdstype.

Antal personer i husholdet ...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1972	2	4	2	2	1	2	0	3	2	0	1
1982	3	3	4	2			2				

Figur 2. Skema over husholdsstørrelser 1972 og 1982

De helt store hushold findes ikke længere, men er nu delt op i mindre enheder. I denne forbindelse er det et karakteristisk træk, at det er sønnerne fra to store familier, der efterhånden har dannet selvstændige hushold på stedet. Ingen fra fraflyttede familier er vendt tilbage til bygden, og der er heller ingen tilflyttere fra Scoresbysund by. De unge herfra har i de seneste år valgt at bosætte sig i Kap Tobin, selv om stedet ikke har de samme faciliteter som Kap Hope.

Udover at Kap Tobin er et godt fangststed med en bekvem beliggenhed nær byen, er en hovedårsag til at man vælger at flytte derud, at der her har været ledige boliger. Som nævnt i indledningen blev der frigivet en del huse ved telestationens nedlæggelse i 1980.

En anden, mindre åbenbar, grund til at man har foretrukket Kap Tobin fremfor Kap Hope har uden tvivl været, at man som tilflytter i Kap Hope har skullet indordne sig den »gamle« og etablerede befolknings dominans. I Kap Tobin har man ikke været underlagt det samme net af vedtægter, men blandt de andre unge tilflyttere har man langt lettere kunnet opnå en status, som det ville tage år at opnå i Kap Hope.

At der i forbindelse med udflytningen til Kap Tobin har været tale om en vis lokal politisk styring, idet man har været tilbageholdende med at vedligeholde

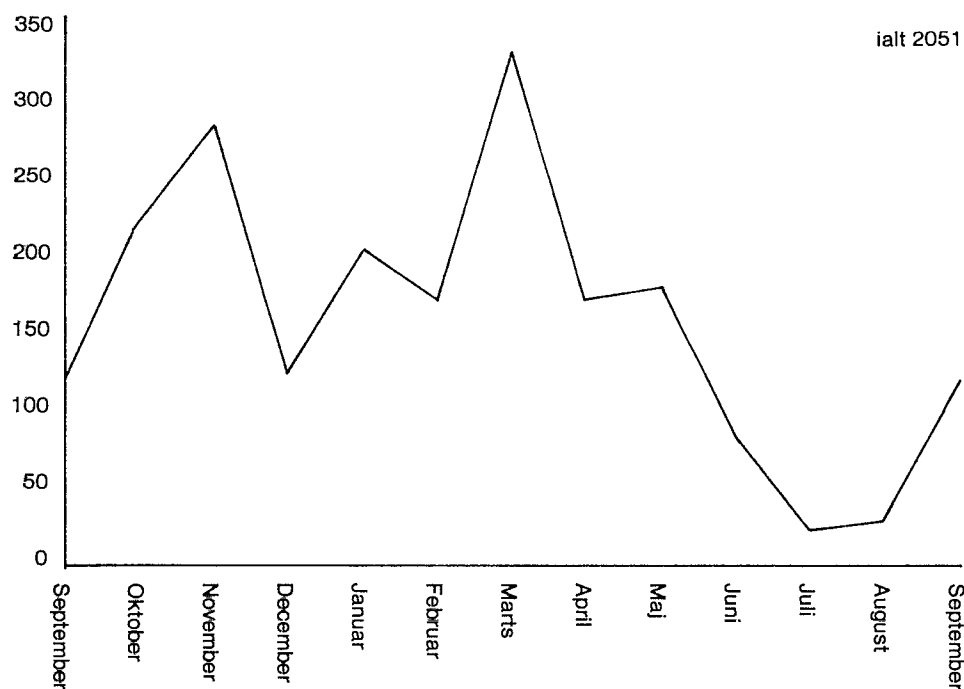
den gamle boligmasse og investere i selvbyggerhuse i Kap Hope, må dog også nævnes.

Kap Hope er totalt afhængig af områdets levende ressourcer og fangst er stedets eneste produktive erhverv, hvilket sidste forøvrigt også gælder for resten af distriktet.

Det er i første række gennem sælfangsten, at man får dækket hovedparten af sine fornødenheder. Her får man foruden kød til eget forbrug og foder til stedets godt 150 hunde også de nødvendige kontanter ved salg af skind.

Sælfangsten drives året rundt med forskellige metoder og varierende udbytte. Som det fremgår af figur 3, fangedes der i bygden i 1972 2051 sæler, hovedsagelig netsider, som fordeltes ret ujævnt over årets måneder. Desværre har det ikke været muligt at skaffe nyere nøjagtige tal, men udfra en skønsmæssig vurdering er totalfangsten ikke faldet og under alle omstændigheder har fordelingen på de forskellige måneder ikke ændret sig.

Som det kan ses, går fangsten ned i midten af december, fordi mørketiden med dens kulde og hyppige perioder med dårligt vejr nu begynder og dermed sætter grænser for fangernes muligheder for at være ude. Når solen og lyset atter vender tilbage, stiger samtidig fangstaktiviteten og dermed udbyttet for derpå

Figur 3. Skema over sælfangsten i Kap Hope 1972.

atter at falde i løbet af juni, hvor sælerne begynder at fælde og skindene dermed bliver næsten værdiløse. Isen er nu også

vanddrukken og vanskelig at færdes på. Først når isen er gået i begyndelsen af juli, og sejlsæsonen starter, stiger fang-

Måned	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d	
Sæler	x	x	x	x	x						x	x	Iskant
	x	x	x	x						x	x	x	Garn
					x	x							Uuttoq
							x	x	x	x			Åbentvand
Narhval					x	x	x	x			x	x	Åndehul
Moskus	f	f	f	f	f	f	f	f	x	f	f	x	
Bjørn	x	x	x	x	x	x	f	f	x	x	x	x	
Ræve	x	x	x	f	f	f	f	f	f	f	x	x	
Harer	x	x	x	x	f	f	f	f	x	x	x	x	
Fugle				x	x	x	x	x	x	x			
Ørred					x	x		x	x				

x: Jages

f: Fredet

Figur 4. Årscyklus, fangstemmer og metoder

*En stor sæl bringes ind i huset.
Foto: Sandell.*

sten atter for at nå et højdepunkt i slutningen af åbentvandsperioden.

Alt efter årstiden og forholdene benytter man forskellige metoder til sælfangsten.

Hele vinterperioden igennem, når havet ellers er islagt, er der sædvanligvis åbent vand tværs over munden af Scoresbysund fjord, fra Kap Tobin til Kap Brewster. Da fangstforholdene er gode langs kanten til det åbne vand,

foregår en meget stor del af vinterens sælfangst herude ved iskanten. Denne iskantfangst, hvor sælerne nedlægges med riffel fra den faste is og derpå hentes med jolle, er karakteristisk for Scoresbysund og dens betydning for distriktet er enestående i Grønland.

Den næstvigtigste vinterfangstmetode er fangsten med garn. Sælgarn sættes i begyndelsen af sæsonen ud fra land eller ved strandede isfjelde. Senere, når isen har dannet revner, sættes der også garn tværs over disse. Garnfangsten foregår forholdsvis tæt ved Kap Hope. På begge sider af bygden og op i Hurry Fjord har man langs land en række faste garnpladser, som benyttes år efter år.

I 1972 fangede langt de fleste af Kap Hopes fangere ved iskanten og mange brugte slet ikke garn. Dengang var det hovedsagelig de ældre, der drev garnfangst, men idag sætter så godt som alle sælgarn på et eller andet tidspunkt af vinteren.

Når isen er gået, drives der om sommeren flagefangst, hvor man med motorbåd sejler ud og fra isflager nedlægger sæler med riffel. Kajakken og de dertil hørende redskaber er gået helt af brug i løbet af den sidste halve snes år og er nu afløst af motorbåden og iskantjollen.

Desuden benyttes også de øvrige kendte fangstmetoder, såsom uuttoq, glatis- og åndehulsfangst. En ofte lidt overset fangstmetode, som i Kap Hope spiller en vis rolle, er fangsten fra skydeskjul på land efter forbitrækkende sæler. Det er ikke så meget på grund af udbyttets størrelse, at metoden har betydning, men mere fordi den som regel kan dri-

ves i de perioder, hvor anden fangst ikke er mulig, f.eks. om foråret, når isen ikke længere er farbar eller om sommeren, når vind eller is hindrer sejlads. I nærheden af Kap Hope er der flere permanent opbyggede skydeskjul, som kan benyttes af alle og som er i brug år efter år.

Et af resultaterne af en undersøgelse over fangstforhold vi foretog i Kap Hope i 1971/72 var, at det dengang i højere grad var kødbehovet, der dikterede sælfangstens størrelse, end det var udsigten til de forventede indtægter ved salg af skind. Der blev ikke fanget mere, end der rent kødmæssigt var behov for, og der var balance mellem fangst og stedets forbrug af kød til konsum og hundefoder. De familier, der ikke fangede nok til eget forbrug, blev forsynet af dem der havde overflod.

Idag er det dog ikke kun kødbehovet, der er afgørende for fangstens størrelse, for hvor fangerne for ti år siden må betegnes som økonomisk godt stillede, er dette langt fra tilfældet nu. Sælskinspriserne er så godt som ikke steget i de samme ti år, medens til gengæld priserne på de importerede varer er steget voldsomt. Samtidig har man nu foruden øgede udgifter til både, motorer og benzin også brug for penge til tidligere ukendte forbrugsgoder som el, gas og olie til opvarmning.

Pengeknapheden ses bl.a. på den ændrede indstilling til både, motorer og andet købt udstyr. Det bliver nu i højere grad repareret og langt sjældnere fornyet end tidligere. Det er nu også blevet almindeligt at tage på fangst flere sammen i en båd, for på den måde at holde ud-

gifterne nede, noget der nærmest var utænkeligt for ti år siden.

Et fundamentalt træk lever dog trods pengeknapheden videre i bygden: der udveksles stadig kød husholdene imellem og sælkød gøres ikke til genstand for salg indbyrdes i bygden.

Udover sælfangsten er bjørnejagten vigtig for bygden, ikke blot fordi der er gode priser på bjørneskind (ca. 5000 kr. lokalt), men ligeså meget fordi jagten anses for spændende, og fordi der er prestige forbundet med bjørnefangst.

Hovedparten af bjørnene nedlægges på deciderede bjørnejagter langt fra bygden. I 1972 blev de 13 af ialt 21 bjørne nedlagt af Kap Hope're taget på langture, medens resten blev skudt når de tilfældigt blev truffet under anden jagt.

Det var dengang især de unge ugifte fangere i aldersgruppen 25-30 år, der var bjørnejægere, medens det var mændene i aldersgruppen 30-40 år, der var de dygtigste og mest stabile sælfangere med en årlig fangst på over 200 sæler.

Idag viser det sig lidt overraskende, at det er de samme personer som dengang, der er inkarnerede bjørnejægere, og ikke som man ville have forventet, den nye generation af 25-30 årige. En del af forklaringen ligger bl.a. i, at disse bjørnejægere stadig er ugifte og derfor kan tillade sig at være hjemmefra i længere perioder, da de ingen forsørgerbyrde har. I den nye gruppe 25-30 årige er de fleste forsørgere, og de skal derfor sørge for en mere regelmæssig indtægt.

I skemaet over årscyklus og fangstmetoder, figur 4, ses hvilke andre dyrearter der er af betydning og som udnyttes i større målestok.

Fanger ved skydeskjul. Foto: Sandell.

Med hensyn til moskusoksen, der alene af vægtmæssige grunde hører til blandt de væsentlige fangst dyr, så er den i princippet totalfredet, men den spiller ikke destomindre en vis rolle. Dels fordi der årligt afholdes to kommunale fællesjagter, hvor kødet af de nedlagte dyr bliver fordelt blandt alle i distriktet, og dels fordi der også bliver nedlagt okser illegalt, når man af den ene eller anden grund har behov for kød, f.eks. på

fangstrejser eller når anden fangst i perioder slår fejl.

I de senere år, hvor sælskindsprisernes stagnation er begyndt at kunne føles for alvor, er den illegale oksejagt øget, idet man har følt at måtte kompensere for de lave sælskindspriser ved at udnytte andre af områdets ressourcer. (Ved de officielle jagter får fangeren, der skyder oxen, skindet, og det kan sælges for op mod 1000 kr.).

Fotos: Sandell.

Fotos: Sandell.

Episode under en moskusoksejagt. Foto: Sandell.

De løbende moskusokseundersøgelser i Jameson Land synes at have godtgjort, at bestanden nok ville kunne tåle et større jagttryk, så det var måske på tide, at man fik taget den nuværende moskusoksefredning op til revision, så man kunne få legaliseret en jagt som allerede finder sted og dermed give fangerne en mulighed for at supplere deres beskedne indtægter ved salg af kød og skind fra okser.

Kap Hope er traditionelt langt mere orienteret indad i fjorden, end resten af distriktet, der har yderkysten som deres foretrukne jagtområder. Nogle af bygdens væsentlige fangstområder ligger i Hurry Fjord og langs Jameson Lands sydkyst, således en del garnfangstpladser og ræveområder. Især Hurry Fjord har betydning for Kap Hope, både fordi så

mange af deres jagtaktiviteter året igennem foregår her, og fordi ruten til bjørneområderne længere nordpå går her igennem. Om sommeren flytter mange Kap Hope familier ind i Hurry Fjord for bl.a. at fiske ørreder. Selv om denne ørredfangst ikke har nogen større økonomisk betydning, så har sommeropholdene herinde stor social og rekreativ betydning for befolkningen.

Hvis de fremtidige olieaktiviteter i Jameson Land medfører, at der etableres forsyningsbase eller landningsbane i Hurry Fjord, således som det har været på tale, vil det på det allernærmeste komme til at få indflydelse på Kap Hope. Dette vil let kunne betyde undergangen for en livsform, som trods alle ydre forandringer hidtil har været i stand til at overleve.